

**3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun bâzı maddelerinin
değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 nci
maddesini kaldırılması hakkında kanun lâiyhası ve
Muvakkat Encümen mazbatası (1/304)**

T. C.

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 594/146

15 . I . 1959

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Devlet Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 9 . I . 1959 tarihinde kararlaştırılan 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 nci maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun lâiyhasının, esbabı mucibesi ve ilişkileri ile birlikte, sunulduğunu saygularıyla arz ederim.

Başveki

A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Teşkilâtı esasîye Kanununun 52 nci maddesine dayanılarak hazırlanmış olan 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanunu ile gözetilen başlıca gayelerden biri, Şûrayı Devlete verilen idari ve kazai işlerin, bir taraftan ehemmiyetleriyle mütenasip bir şekilde incelenmeleri, diğer taraftan gerek idareyi ve gerek halkı ilgilendiren işlerin mümkün mertebe çabuk görülmesi imkânını sağlamaktan ibarettir. Bu maksatla teşkilâtı da bir hayli genişletilmiş olan müesseseden keyfiyet ve kemiyet itibariyle beklenen randıman artmış ve müspet semereler elde edilmiş olmakla beraber işlerin seneden seneye çoğalması karşısında maksada yetmez bir hale geldiği görülmüş ve bu zaruretle, Şûrayı Devletin gerek bünyesi ve gerek işleyiş tarzı üzerinde değişiklik yapmak ihtiyacı duyularak 1 . VI . 1946 tarihinde neşredilen 4904 sayılı Kanunla, hem teşkilât biraz daha genişletilmiş ve hem de müessesenin daha verimli şekilde çalışabilmesini sağlayacak hükümler tedvin edilmiştir.

Ancak, işlerin yine seneden seneye yükselen bir grafik halinde çoğalmakta bulunması karşısında, eldeki hükümlerin ve kadronun ihtiyaca cevap verememekte olduğu ve istatistiklerinin işaretlerine göre ileride cevap veremeyeceği de kesin olarak anlaşılmıştır.

İşlerin çoğalmasını intaceden âmiller arasında en ehemmiyetlisi, kanunlar üzerinde yapılan değişikliklerden başka, idarî ve malî sahalarda daha mütekâmil esaslara dayanan yeni kanunların çıkarılmasıdır ki, yaşayan ve daima ilerleyen bir cemiyetin yaşayışının canlı bir sembolü olan bu hareket, özenilecek bir hayatîyetin ifadesidir. Bu bakımdan son yılların tatbikatından alınan tecrübeler de göstermiştir ki, Şûrayı Devletin vazifeli bulunduğu işler, seneden seneye çoğalmış ve bundan sonra da çoğalmaya devam edeceğinde şüphe kalmamıştır. Hakikaten, Şûrayı Devlet teşkilâtı, tehcüm eden işleri yenmek hususunda cidden tam bir feragatle fedakârane çalışmakta ise de, eldeki

kanunların koyduğu bâzı kaytların da tesiri ile işlerin terakümüne mâni olunamamış ve dolayısıyla daha randımanlı çalışmayı engelliyen bu kayıtların kaldırılması, lüzum ve ihtiyaç derecesiyle izahı güç teminat kademelerinden vazgeçilmesi, heyetlerin çalışmalarını daha semereli kılacak surette, vazife ve salâhiyetlerinin yeniden tefrik ve tesbiti hedefini gözeten değişiklik yapılması zaruret halinde görülmüştür.

Nüfusumuzun şayanı şükran derecede çoğalması ve en küçük bir hakkını dahi vatandaşın en son kademelerde teminatını arayacak seviyeye yükselmesi gibi iş hacmini kemiyet bakımından artıran ehemmiyetli ve müspet âmiller haricinde olarak, idarenin teşkilât bakımından daha müttekâmil ve modern usullere bağlanması ve vatandaşı alakâlandırarak kanunlarda, onların hakları için yeni teminat sistemleri konulması gibi ileri esaslar, müesseseye, yeni murakabe ve faaliyet sahaları açmakta bulunmuştur. 1950 yılından beri tedvin edilmiş olan vergi mevzuatımızı, bu keyfiyetin en canlı numunesi olarak gösterebiliriz. Belediye, imar, iskân, çiftçiyi topraklandırma ve öğretmenlerin âdil intıbak esaslarıyla, geçmişte uğradıkları ihmalin gadirlerini telâfi ettirmek yolunda tedvin edilen yeni hükümlerin ve askerî şahısların zat işlerinin Askerî Temyiz Mahkemesinden alınarak asli mercii olan idari kazaya verilmesi keyfiyetinin müesseseye, geçmişle kıyas edilemeyecek derecede ağır bir külfet ve mesuliyet yüklemiş olduğunu hatırlatmak, mevzuun ciddiyet ve ehemmiyetini tebarüz ettirmeye kâfidir sanırız.

Bu ağır vazifeler, Cumhuriyet Şûrayı Devletinden müstacel hal çareleri beklemektedir. Teşkilât siyasının kifayet ettiği derecede ihkakı hakedip vatandaşlardan bir kısmının işlerini senelerce sonra gelecek olan sıraya terk etmenin ağır vebalinden müesseseyi ve halk iradesinin tecelligahı olan Türkiye Büyük Millet Meclisini kurtarmanın tek yolu, müesseseye, vazife ile mütenasip bir teşkilât kadrosu ilâve etmek olacaktır.

İdari dairelerin vazifeleri arasında, yeni tedvin edilen kanunlarla yeni tatbik nizamnamelerine ihtiyaç gösterilmesi, derneklerin dahilî nizamnamelerinin Şûrayı Devletçe tasdiknin mecburi kılınışı; belediye adedinin artışı, teşkilât kadroları ile mütenasip olarak Memurun Muhakematı işlerinin çoğalışı gibi hususları da mucip sebepler arasında, zikre şayan görmekteyiz.

Lâyihada, bu ihtiyaçlara cevap vermek üzere, bir taraftan teşkilâtı ihtiyaca göre genişletmek, diğer taraftan, çalışmaların randımanını artırmak ve faydasız bâzı formaliteleri kaldırmak suretiyle, gerek halkı ve gerek idareyi lüzumsuz emek ve zaman israfından kurtarmak cihetleri iltizam edilmiştir. İşte bu esaslara göre yapılan değişikliklerle, Şûrayı Devlet gibi hem idari, hem kazai fonksiyonlarla müechez ve Devletin hukuki bakımından bir istişare organı bulunan bir müessesenin, daha rasyonel ve verimli şekilde çalışmak imkânını bularak kısa bir zamanda hem müterakim işleri tasfiye etmek ve hem de bundan sonra terakümlere meydan bırakmamak imkânlarıyla teçhiz edilmiş olacağı kanaati hâsıl olmuştur.

Maddelerde yapılan değişikliklerin mahiyet ve sebeplerine gelince :

Madde 1 : Birinci madde, esbabı mucibede tadadedilen sebeplerin neticesi olarak ve bugünkü iş hacmi göz önünde tutularak kaleme alınmıştır. Mevut işlerin, vazife taksimi ile başarılabileceğine kuvvetle kaaniiz. İlerde görüleceği üzere, Reise verilen tevzin salâhiyeti ile, idari bir daireye icabında kazai salâhiyet vermek veya mürettep daireye dahi dâva işlerini gördürmek gibi yetkilerin terakümü yenmeye imkân vereceği kanaatindeyiz.

Madde 2 : Bu madde, tedvin edildiği tarihten beri Teadül ve Teşkilât kanunlarında tenazuru ve teadülü bozan değişiklikler sebebiyle tatbik değerini kaybetmiş ve ilim kariyerine mensup zevata yer vermemiş olduğu gibi, kanun sözcülerinin âza seçilebilmek şartlarını tâyinde de sâkit bulunmuş olduğundan tadile ihtiyaç göstermiştir. Hukuk Müşavirliğinden gelecek kimseler hakkında Yüksek Meclîse ittihaz buyurulmuş olan son tefsirden de mülhem olarak yapılan tâdil, müesseseye seçilecek zevata, kalite ve tecrübe bakımından daha mütene bir değer aramasına ve bu yol ile de daha iyi randıman elde edilmesine yarıyacaktır. Yalnız (F) fıkrasından Şûrayı Devletçe vücutlarından istifade edilecek bâzı zevatın vilâyetlerde enaz üç sene memuriyette bulunmamış olmaları, tâyinlerine mâni teşkil edeceğinden bu kaydın kaldırılması muvafık mütalâa edilmiş ve maddeden bu kayıt çıkarılmıştır.

Madde 4 : Bu madde, altıncı dairenin teşkilinden evvelki duruma göre yazılmış ve yeni kurulacak dâva daireleri karşısında eksikliği daha da bârızleşmiş olacağı cihetle, umumi kâtibin dâva daireleri ve Dâva Daireleri Umumi Heyeti çalışmalarına katılamıyacağı şeklinde düzeltilmek üzere kaleme alınmıştır.

Madde 5 : Bu maddenin, mer'i metinden farklı ciheti, kanun sözcülerinin sayısını kadro cetveline bırakmaktan ibarettir. Filhakika bunların adedini ihtiyaca göre kadro cetveli ile ayarlamak daha pratik bir keyfiyettir ve her tezyit veya tenkiste madde metnini tâdile lüzum hâsıl olmasını temine mâtuftur.

Madde 7 : Bu maddede yapılan tâdil, Şûrayı Devlet memurları hakkında İdare Komisyonunca verilmiş olan disiplin cezalarının Umumi Heyetçe değil de, reislerden toplanacak bir Divanca tetkik edilmesini teminden ibarettir. Hukuk vekaza ünsiyet ve şıarı ile yetişmiş iki kurum tarafından yapılacak tetkikat kâfi bir adalet teminatı olacağından bu türlü işleri Umumi Heyete sevk ederek esasen işi pek ağır olan mezkûr heyeti işgal etmemek gayesi gözetilmiştir.

Madde 12 : Başlangıçta da işaret bulunduğu üzere memurun muhakematı işlerinin, genişliyen Devlet teşkilâtı ile mütenasiben çoğalması, belediyeler sayısının artması, dernekler nizamnamelerinin de Şûrayı Devletin tasdikinden geçirilmesi T. C. Emekli Sandığı Kanunu ile idari dairelere yeni vazifeler verilmiş olması ve bir kısım kanun lâyhalarının Şûrayı Devletin tetkikinden geçirilmesi yolunda Büyük Millet Meclisinde bâzı temayüllerin belirmesi gibi bir kısım sebepler, idari dairelerin işlerinin üç daire ile yürütülemeyeceği kanaatini verdiğiinden madde bu maksatla kaleme alınmıştır.

Ancak, şimdiki reislerin Büyük Millet Meclisince seçimleri sırasında kendilerine tevcih edilen vazifelerin ifasındaki zarurete binaen ilâvesi teklif edilen dördüncü idari daireye son numara olan dokuzuncu numara verilmiş ve bu suretle tertipteki küçük ahenksizlikte mahzur görülmemiştir.

Madde 13 : Mer'i maddede mutlak olarak nizamname lâyhaları birinci dairenin vazifesine verilmiştir. Son çıkan Toplantı ve gösteri yürüyüşleri Kanunu, bütün derneklerin nizamnameleriyle tadillerinin Şûrayı Devletin tasdikinden geçirilmesini emrettiğinden ve nizamname tâbirinin ıtlakına bunlar da girmekte olduğundan vasati olarak Şûraya gelen günde 25 dernek nizamnamesinin bu dairede tetkikine imkân ve zaman müsait bulunmamaktadır. Bu sebeple, birinci dairenin vazifesi, yalnız Teşkilâtı Esasiye Kanununa göre nizamname sayılanlara hasredilmek, diğer dairelerin vazifeleri dışındaki işler yeni idari daireye bırakılmak maksadiyle bu madde tadil edilmek istenilmiştir.

Madde 14 : Umumi esbabı mucibede kaydedilen sebeplere binaen, ikinci daireye gördürülmekte olan vazifeler; ikiye bölünmüş bunlardan bir kısmı ile Memurun Muhakematı işleri bu dairede bırakılarak diğerleri, yeni kanunlarla verilen vazifelerle birlikte dokuzuncu idari daireye bırakılmıştır.

Madde 15 : Bütün istişari mütalâaların üçüncü dairede görülmesini ve (6830) sayılı İstimlâk Kanununun 14 ncü maddesiyle Şûrayı Devlete tevdi edilen işin de bu dairece tetkik edilerek karara bağlanmasını teminen bu madde tadil edilmiştir.

Madde 16 : Mer'i 16 ncı madde hükmü ile vazife olarak 3 ncü Daireye bırakılmış olan işler tâdâdedilmiş olduğundan bu madde ile yeni idari daire olan Dokuzuncu Dairenin vazifeleri gösterilmiş ve bu vazifelerin başlıcalarının birinci ve ikinci daireden nakledilen vazifeler olduğu ve cemiyet nizamnamelerinin tetkik ve tasdikı işinin de bu daireye bırakıldığı belirtilmiştir.

Madde 17 : Dâva daireleri işleri arasında muvazenesizlik olabildiği gibi idari dairelerde de olabileceğinden, icabında birinin fazla olan işlerini diğerlerine gördürebilmek üzere Reise salâhiyet verilmesi maksadiyle madde tadil edilmiştir.

Madde 19 : Hükümetçe hazırlanarak verilecek kanun lâyhalarından bir kısmının müstacelen tetkiki lâzımgelmektedir. Lâyihanın hukuk tekniği ve ana hükümlerle münasebeti gibi sebeplerle bir hukuk müessesesince gözden geçirilmesinde fayda mülâhaza edilmesi pek tabii olmakla beraber, bazen halin ve zamanın Şûra Umumi Heyetince tezekkür edilmesine müsaidolmıyacak bir müstaceliyet arz

eşmesi de mümkündür. Bu gibi hallerde hem nispi bir faideyi fevt etmemek, hem de işin müstace-
liyeti ile mütenasip bir devrede çıkarılmasını temin etmek üzere Umumi Heyete tevdi edip etmemek
hususunda Birinci Reise salâhiyet verilmesi münasip mütalâa edilmiş ve madde bu mülâhaza ile ye-
niden kaleme alınmıştır.

Madde 20 : Memurun Muhakemat Kanunu ile Şûrayı Devlete verilen vazifelerden, İkinci Dairece
birinci derecede ittihaz olunan kararların re'sen veya itiraz üzerine tetkiki; her kazai kararda olduğu
gibi, hata ve noksan ihtimaline karşı bir teminattan ibarettir. Vatandaşlar hakkında bir tek sorgu hâ-
kiminin kararıyla iş mahkemeye sevk edildiği halde, Devlet hizmetinde bulunanların daha çok tezvîr ve
iftiraya mâruz kalmaları ve bu yüzden hizmetin de sekteye uğraması gibi ihtimaller göz önünde tu-
tularak, bunların vazife başında yaptıkları veya vazifeden doğma suçları hakkında, adli takibe takad-
düm eden tetkik merhaleleri vücuda getirilmiştir. Bu merhalelerden, Şûrayı Devlet İkinci Dairesinin
beş kişilik bir heyet halinde ittihaz edeceği kararı Şûranın bütün Reis ve âzasından müteşekkil Um-
mi Heyete de, re'sen veya itiraz üzerine tetkik ettirmek, icapsız bir teminat suretinde görülmüştür
ve bu ikinci merhalenin dar kadrolu bir hususi heyete bırakılması maksada kâfi sayılmıştır; halen
Umumi Heyetin büyük bir zamanını işgal eden ve bu heyete dâhil zevatın dairelerindeki iş randı-
manına ehemmiyetli derecede tesir eden bu iş, müessesenin bellibaşlı engellerindedir ve tâdiline bu se-
beple zaruret hissedilmiştir.

Madde 21 : Mer'i madde iki fıkrayı hâvi olduğu halde, bu kere tâdili teklif edilen 7 nci madde ile
birinci fıkra mevzuu, Reisler Divanına bırakılmış bulunmaktadır.

İkinci fıkraya gelince, bu fıkra, mer'i metinde, kanuni veya istişari mütalâa istenilen işlerin
Umumi Heyette müzakeresi sırasında, dâva daireleri Reis ve âzalarının, bulunmalarını menetmekte-
dir. Bu hüküm, ileride kazaen halline mecbur oldukları ihtilâflar hakkında dâva daireleri men-
suplarının önce rey ve kanaat izhar etmek mahzurundan bunları kurtarmak mülâhazasıyla konul-
muş bulunmaktadır. Bu endişe, hukukan çok yerinde olmakla beraber beş dâva dairesi Reis ve âza-
sının, hukuki meselelerin Umumi Heyette müzakeresi sırasında rey ve mütalâalarından istifade edil-
mesi imkânını fevt ettirmek gibi bir mahzuru da bünyesinde taşımaktadır. Kaldı ki, bugünkü hü-
küm bile, yalnız dâva daireleri mensuplarını mehetmekte olup halbuki, dâva dairelerinin ve Dâva
Daireleri Umumi Heyetinin noksanı, idari dairelerden ikmal edildiğine ve onların da bir ihtimale bi-
naen umumi heyete iştirakleri menedilmek cihetine gidilmediğine göre hükümden evvel ihsası rey
mahzuru bîlkülliye bertaraf edilememektedir ve işin bu derece şümüllü tutulması Dâva Daireleri
Umumi Heyetinin teşekkülüne de mâni olabileceği cihetle, daha geniş tutulmasında mahzur bulu-
nacağı da derkârdır. Bu kere hazırlanan tâdil lâyhisiyle kanuni ve istişari mütalâaların Umumi-
Heyette müzakeresi sırasında, ancak (Konu itibariyle vazifeli dâva dairesi) Reis ve âzasının bulu-
namıyacağı kaydı vaz'edilerek, Şûranın en ehemmiyetli ilmi ve hukuki müzakerelerinde, diğer
dâva daireleri mensuplarının iştiraki temin edilmek istenilmiştir.

Madde 22 : Bu madde, yeni ihdas edilecek dâva daireleri numaralarının da metne ilâvesi zaru-
retiyle tadil edilmiştir, başkaca hüküm farkı yoktur.

Madde 25 : Dâva dairelerinin görmekte oldukları işler, hem kemiyet ve hem de keyfiyet baki-
mından çoğalmıştır ve yeni iş neveleri ortaya çıkmıştır, kira takdirleri aleyhine açılan ve binlerce
sayıya baliğ olan bir iş nevi ve askerî şahısların nasp ve terfi ihtilâflarını - ki, şimdiye kadar As-
kerî Temyiz Mahkemesinin bir dairesini meşgul etmekte idi - misal olarak zikretmek kabildir.

Büyük imar hamle ve faaliyeti ile muvazi olarak istilâk işleri ve gecekondular beliyesi yeni ihti-
lâflara yol açmaktadır.

Gelir, Esnaf ve Kurumlar Vergisiyle, Vergi Usul Kanununun tatbikatı ilerledikçe, iktisadi ge-
leşme arttıkça, vergi ihtilâflarına mütalâa dosya adedi bir çığ gibi büyümekte ve kabarmaktadır.
Bütün bunlar, yeni dâva daireleri ihdası ile, mükellefin ve Hazinesinin malî muvazenesine, idareye
ve hak sahiplerinin haklarına bir an evvel istikrar sağlamak zaruretini doğurmaktadır. Yeni işler ve
eski işlerin artması gibi haller dışında olarak bazı kanunların tatbikatında iki dâva dairesinin de
ilgili olmasından ileri gelen, bazan içtihat ve ihtilâfların artmasına ve bazan da Umumi Heyete lü-
zumsuz yere iş intikal etmesine müncer olan ahval mevcuttur.

vazifeleri ayarlamakla beraber, müstakbel inkişafı göre tevzin yetkisini de muhafaza etmek cihetine gidilmiştir. Maddenin başlıca tadil sebepleri bunlardır.

Madde 26 : Dâva Daireleri Umumi Heyetinin, bütün dâva daireleri reis ve âzalarından toplanmasını emreden bugünkü hüküm, bu umumi heyetin çalışma günlerinde, dâva dairelerinin faaliyetini durdurmakta ve binnetice dairelerin randımanını ehemmiyetli derecede azaltmaktadır; bugünkü teraküm sebeplerinden birinin bu olduğunu söylemek mübalâğalı olmaz. Dâva dairelerinin umumi heyet halinde göreceği işlerin çok zaman, başreis veya dairelerce veya kanun sözcülüğünce mütalâa ve havale edilmiş aynı nevi ve mahiyette işler olduğuna göre, bütün dâva dairelerinin iştirakini zaruri kılan bir sebep de yoktur. Bu sebeple Dâva Daireleri Umumi Heyetinin içtima nisabının on bir olarak tesbiti uygun görülmüştür.

Bu madde ile derpiş edilen tadil ile meriyetteki 28 nci maddeye lüzum kalmaması olduğundan 3 ncü madde ile mezkûr 28 nci maddenin ilgası cihetine gidilmiştir.

Madde 29 : Bu maddenin tadilinin başlıca sebebi, Dâva Daireleri Umumi Heyetine yeni verilen bünyedir, bu keyfiyet içtihadı birleştirme kararını vermek üzere yeni bir heyetin teşkilini zaruri kılmış ve meşzuun ehemmiyeti göz önünde bulundurularak bu heyetin teşekkül tarzı bu tadil ile ifade edilmiştir. Yalnız tevhit veya tebdili içtihat için talepte bulunmak yetkisini haiz olanlar arasından kanun sözcüleri çıkarılarak bu talep salâhiyeti birinci reis ve dairelerden başka Başkanun Sözcüsüne bırakılmıştır. Bu duruma göre kanun sözcüleri yetkisini haiz olanlar arasından kanun sözcüleri çıkarılarak bu talep salâhiyeti Birinci Reis ve dairelerden başka Başkanun Sözcüsüne bırakılmıştır. Bu duruma göre kanun sözcüleri tevhit veya tebdili içtihadı lüzum görürlerse, bunu Başkanun Sözcüsüne bildirecekler ve onun vasıtası ile heyete işi sevk ettirebileceklerdir.

Madde 43 : Meriyette bulunan 43 ncü maddeye göre duruşma hiçbir hudut ile tahdid edilmemiştir. Bundan dolayı, dâvaların çoğunda taraflarca duruşma istenmekte ve neticede hem işler çoğalmakta ve hem lüzumsuz yere birçok vakitler kaybolmaktadır. Esasen, dâva lâyihasında ileri sürülen sebep ve delillerin açıklanmasına inhisar etmesi kanun hükmü icabından bulunan bu gibi duruşmalar; Temyiz Mahkemesinde de serbest bırakılmıyarak muayyen, bâzı kayıtlarla takyidedilmiştir. Mahiyetleri icabı olarak çabuk neticelendirilmeleri gereken idari dâvalarda bu bakımdan bir gelişme sağlanacağı düşüncesiyle duruşmalar, iptal dâvalarıyla, miktarı 2 000 lirayı aşan vergi, resim ve tazminat dâvalarına hasredilmiş ve madde bu maksada göre değiştirilmiştir. Duruşmaların icabı hale göre gizli yapılması muvafık görülerek lâyihaya bu yolda hüküm vaz' edilmiştir.

Madde 57 : Bu maddede bellibaşlı tadil, muavinlerin de kanuni tatil devresinde bu tatile tâbi tutulmasını derpiş etmekten ibarettir. Filhakika nöbetçi daire haricinde müessese faaliyete ara vereceği cihetle muavinlerin daireye devamlarından fayda görülememekte ve işlerin başlaması devresinde de kanuni izinlerini kullanmaya temâvül göstermeleri yüzünden işler sekteye uğramaktadır. İş randımanına tesiri sebebiledir ki, bu maddenin tadili âcil meseleler arasında görülmüştür.

Madde 59 : Bu maddenin tadili suretiyle ilâvesi teklif edilen kadrolar, yeni dairelerin teşkiline ve onlara bir miktar yedek âza teminine mâtuf bulunmaktadır.

Madde 3 : 28 nci madde mevzuu 26 ncü maddeye nakledilmiş olduğundan ilgası icabetmiştir.

Yeni kanunun ikinci maddesiyle eklenen ek madde, rasyonel bir çalışmaya imkân vermek üzere hazırlanmıştır. Filhakika bu maddede zikrolunan 6 cihetten dâvaların başlangıçta elenmesi, bir an önce ıslah ve ikmaline yol açacak ve bu sebeplerle reddi gereken dâvalar için alâkalılar vaktinde uyandırılmış ve işlerinin mercilere sevk edilmesine fırsat verilmiş olacaktır.

Bu arada merci tecavüz edilerek gelmiş dâvaların vazifeli mercilere tevdi suretiyle müddet mürru cihetinden dâvacıların gadre uğramaları da önlenmiş olacaktır.

Muvakkat madde : Kanunun meriyete girmesi, tatbiki için kâfi gelmiyecektir. Yeni kadroların seçim ve tâyin ile ikmalî, zamana ihtiyaç göstereceğinden bu devre zarfında eski heyetlerin salâhiyetlerinin merfu olduğu yolunda bir kanaate ve telâkkiye yer vermemek için bu maddeyi sevka lüzum ve zaruret görülmüştür.

4 ve 5 nci maddeler, mütat hükümleri ihtiva etmektedir.

Muvakkat Encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat Encümeni

Esas No: 1/304

Karar No: 2

30 . V . 1959

Yüksek Reisliğe

Nüfus artışı, son senelerde memleketimizin bünyesinde bilhassa kendisini hissettiren hayatıyeti ve kabul edilen yeni kanunlarla tesbit edilen vazifelere muvazi olarak Şûrayı Devlette gerek idarî ve gerek kazai işlerin hacmı mevcut kodralarla karşılanamayacak bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır.

Bu itibarla Devlet Şûrasına biri idare, ikisi dâva işlerine bakmak üzere üç yeni dairesinin ilâvesi encümenimizde de muvafık bulunmuştur.

Birinci maddedeki değişiklik bu ilâveyi derpiş etmektedir. Ancak sehven 46 âza yazılmış olduğundan cetvele uygun olarak âza sayısı 44 olarak değiştirilmiştir.

Madde 2. — Bu maddedeki değişikliğin kısmen tahrir şekline ve kısmen de C, F, G bentlerine taallük etmektedir.

Filhakika Şûrayı Devlet Reisi ve âzası için aranan yüksek tahsil ve yaş kaydı eski metinde (A) bendi olarak zikredilmiş bulunuyordu. Halbuki tahsil ve yaş kaydı bütün bentlere şâmil olduğundan maddenin ilk cümlesi olarak alınmış ve hizmet kaydına ait şartlar ayrı bentler halinde gösterilmiştir.

Metnin «C» bendi yenidir. Fakülte ve yüksek mekteplerde profesörlük yapan şahısların ana şartların mevcudiyeti halinde Devlet Şûrasına âza olabilmeleri encümenimizde de muvafık görülmüştür. Ancak Hükümet lâyihasındaki «veya o dereceli öğrenim görevlisi olmuş» kaydı encümende yapılan geniş müzakerelerden sonra metinden çıkarılmıştır.

(F) bendindeki (Vilâyetlerde üç sene çalışmış olma) kaydı metinden çıkarılmış bulunmaktadır. Taşra hizmeti olmadığı halde Devlet Şûrasında hizmetlerinden istifade edilebilecek birçok kıymetli zevatın bu hizmetlerinden (Faidesi dahi münakaşa edilemeyecek bir şart sebebiyle) mahrum kalınması caiz görülmemiştir.

Metindeki hukuk müşavirliklerinden maksat vekâlet hukuk müşavirlikleridir. Bu cihet te reddüdü mucibolduğu cihetle (Vekâlet) kaydı

sarih olarak konmak suretiyle metne vuzuh verilmiştir.

Bu yeni hükmün müktesep hakları ihlâl etmeyeceği tabiidir.

Eski metinde sarahat bulunmamasına rağmen tatbikatta Hazine müşavir avukatları veya birinci sınıf muhakemat müdürlüklerinde hizmet etmiş olanlar da «Umum Müdürlük derecesinde» sayılmaları bakımından Şûrayı Devlete âza seçilebiliyorlardı. Yeni metinde bu cihet açıkça belirtilmek suretiyle maddeye vuzuh verilmiştir.

Madde metnindeki üçüncü derece maaşı müktesep hak olarak almış olmak kaydı isabetli ve faydalı bulunmuştur.

(G) bendi eskiden ancak Devlet Şûrası başmuavinlerine âza olmak hakkını tanımakta idi. Buna rağmen bu derecedeki kanun sözcüleri arasından bâzı zevatın Türkiye Büyük Millet Meclisince Devlet Şûrasına âzalığına seçildiği tatbikatta görülmüştür. Hem bu fiilî vaziyeti derpiş etmek üzere hem de aynı derecedeki kanun sözcülerine aynı hakkın tanınması, işin icabına ve adalete daha uygun mütalâa edildiğinden kanun sözcüleri de madde metnine dâhil edilmiştir.

Ancak, üç sene fiilî hizmet şartından başka üçüncü derece maaşı müktesep hak olarak almış bulunmak şartı bu bentte de diğer bentlere ve kanunun ruhuna uygun olarak ilâve edilmiştir. Bu suretle (G) bendi «Başmuavinlik, 1 ne sınıf muavinlikle bu derecelerdeki kanun sözcülüğünde en az üç sene bulunup üçüncü derece maaşını müktesep hak olarak almış» şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 4. — Umumi kâtibin dâva daireleri ile dâva daireleri umumi heyetine iştirak edemeyeceğini tesbit etmektedir. İşbu metin umumi kâtibin 4 ve 5 ne dâva dairesine iştirak edemeyeceğini beyan etmesi bakımından noksan idi. Bu itibarla lâyiha ile tamamlanan 4 ne madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Eski metinde kanun sözcülerinin adedi madde metninde gösterilmişti. Yeni me-

tinde bunun yerine; «Kadroda gösterilen sayıda» denilmek suretiyle umumi bir hüküm sevk edilmiş bulunmaktadır. Bu maddedeki ikinci değişikliğin son cümleinin maksadı daha iyi izah eder bir şekle sokulmuş olmasından ibarettir. Binaenaleyh, bu madde de aynen kabul edilmiştir.

Madde 7. — Eski metinde Hükümet lâyihasında ilk fıkradaki; «Meydana gelen bir» kaydı «Müteşekkil» olarak değiştirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasındaki değişikliğin karar nısbabının gösterilmiş olmasından maddenin üçüncü fıkrasındaki değişiklik ise; «Kanun sözcüleri» nin de idare komisyonu tarafından intihabedileceğinin tasrih edilmiş olmasından ibarettir.

İdare komisyonunun disiplin cezalarına karşı yapılan itirazlar evvelce Devlet Şûrası Umumi Heyetinde incelenmekte idi.

Tadil, bu itirazların idare komisyonuna iştirak etmemiş olan diğer daire reislerinden müteşekkil divanında incelenmesini derpiş etmektedir. Diğer değişiklikler tahrir tarzına mütaalliktir.

Madde 12. — Maddedeki değişikliğin yeni dairelerin ilâve edilmiş olmasının tabii bir neticesidir. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 13. — Bu maddedeki değişikliğin eski metinde mevcut (D) bendindeki (Diğer dairelerin vazifeleri dışında kalan işleri tetkik ve rüyet eder) hükmünün çıkarılmasından ibarettir. Bu vazife yeni kurulan 9 neu Daireye verilmiştir. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 14. — Eski metinden (B) ve (D) fıkraları çıkarılmış ve bu vazifeler yeni teşkil olunan 9 neu Daireye verilmiştir.

Madde 15. — Eski metinden (A) bendi çıkarılmış ve (C) bendi ile Şûrayı Devletten istisari mahiyette tetkik edilmek ve mütalâa beyan olunmak üzere Başvekâletten gönderilecek veya havale edilecek işler ve (D) bendi ile de 6830 sayılı Kanunun 30 neu maddesine tevfiikan verilen vazifeyi karara bağlamak yetkisi bu daireye tevdi olunmuştur.

Lâyhada 6830 sayılı Kanunun 30 neu maddesi denilmiş ise de madde numarasının zikri muvafık bulunmadığından bu bent «6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile verilen vazifeyi karara bağlar» şeklinde tadil edilmiştir.

Madde 16. — Bu madde yeni ihdas edilen 9 neu İdari Dairenin vazifelerini göstermektedir. Ve aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — Maddenin ikinci fıkrası hükmü yenidir. Devlet Şûrası Birinci Reisine idari dairelerin işlerini tanzim salâhiyetini vermektedir. Hüküm faydalı bulunduğundan aynen kabul edilmiştir.

Lâyihamın 19, 20, 21 ve 22, 25, 26 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Lâyihamın 29 neu maddesindeki «istemi» kelimesi «talebi» olarak değiştirilmiş, fazla olan bir «karar» kelimesi metinden çıkarılmıştır.

Madde 43. — Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yakında değiştirileceği nazara alınarak madde numarası zikredilmesinin muvafık olmayacağı düşünülmüş, bu sebeple maddenin son fıkrası değiştirilmiştir.

Madde 57. — Bu maddenin müzakeresinde tatil esnasında tebligat işlerinin yapılıp yapılmıyacağı müzakere mevzuu olmuş ve fakat halen mer'î metinde ikinci fıkra hükmü aynen mevcudolduğu halde tatbikatta arzuhalin taraflara tebliğ muamelesinin esasen yapılmakta bulunduğu düşünülerek ayrıca tasrihe lüzum görülmemiştir.

Lâyihamın 57 ve 59 neu maddeleriyle ek ve muvakkat maddesi aynen kabul olunmuştur.

Ancak (L) cetvelinden 4 âzalık ile bir daire tabipliği serbest bırakılmış ve cetvellerdeki asli maaşlar muadilleriyle ikame edilmiştir.

Takdimen ve müstaceliyetle Umumi Heyette görüşülmek üzere Yüksek Riyasete takdim olunur.

Muvakkat Encümen Reisi

M. M.

Rize

Sakarya

İ. Akçal

N. Kirişcioğlu

Kâtip

Çanakkale

Rize

S. Sezgin

M. Önal

Samsun

Konya

E. Anıt

M. Bağraçık

Yozgad

Samsun

T. Alpay

N. Ulusoy

Yozgad

Söz hakkım mahfuzdur

Ö. L. Erzurumluoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 nci maddesinin kaldırılması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun 2, 4, 12, 13, 16, 17, 20 ve 43 ncü maddeleriyle 4904 sayılı Kanunla değişik 1, 5, 7, 14, 15, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 57 ve 59 ncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 1. — Şûrayı Devlet, Başvekâlete bağlıdır ve bir Birinci Reis ile dokuz daire reisi ve kırk altı âzadan kurulmuştur.

Şûrayı Devlet, dördü idari işlere ve beşi dâva işlerine bakan dokuz daireye ayrılmıştır. Her daire bir reis ile dört âzadan kurulur.

Madde 2. — Şûrayı Devlet Reisi ve âzaları, yüksek mektep veya fakültelerden mezun ve kırk yaşını ikmal etmiş olup da :

A) Valilik, umumi müfettişlik, elçilik etmiş,

B) Tuğgeneral, tuğâmiral ve daha yüksek rütbeyi ihraz eylemiş,

C) Fakülte veya yüksek mekteplerde profesör veya o dereceli öğretim görevlisi olmuş,

D) Müsteşarlıklarda veya valiliklerde bulunmuş,

E) Temyiz Mahkemesi reis ve âzalarında bulunmuş, yahut bu memuriyetlere kanunen istihkak kazanmış,

F) Merkez daireleri umum müdürlüklerinde veya o derecedeki memuriyetlerde yahut 3656 sayılı Kanuna göre üçüncü derece maaşını müktesep hak olarak almış veya buldukları maaş derecesi müktesep hak değilse en çok üçte ikisi, hâkimlik veya avukatlıkta geçmiş olmak üzere 15 seneden fazla (vekâlet) hukuk müşavirliklerinde, Hazine müşavir avukat veya birinci sınıf muhakemat müdürlüklerinde hizmet etmiş,

G) Şûrayı Devlet Başmuavinliği ile bu derecedeki kanun sözcülüğünde veya bu derecedeki birinci sınıf muavinlikte veya bu derecedeki kanun sözcülüğünde asgari üç sene bulunmuş olanlardan,

İlim, ihtisas ve tecrübeleriyle temayüz etmiş zevat arasından Büyük Millet Meclisince seçilir.

MUVAKKAT ENCÜMENİN TADİLİ

3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 nci maddesinin kaldırılması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununun 2, 4, 12, 13, 16, 17, 20 ve 43 ncü maddeleriyle 4904 sayılı Kanunla değişik 1, 5, 7, 14, 15, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 57 ve 59 ncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 1. — Şûrayı Devlet, Başvekâlete bağlıdır ve bir Birinci Reis ile dokuz Daire Reisi ve kırk dört âzadan kurulmuştur.

Şûrayı Devlet, dördü idari işlere ve beşi dâva işlerine bakan dokuz daireye ayrılmıştır. Her daire bir reis ile dört âzadan kurulur.

Madde 2. — Şûrayı Devlet Reisi ve âzaları, yüksek mektep veya fakültelerden mezun ve kırk yaşını ikmal etmiş olupda,

A) Vekillik, Umumi Müfettişlik, Elçilik etmiş,

B) Tuğgeneral, Tuğâmiral ve daha yüksek rütbeyi ihraz eylemiş,

C) Fakülte veya yüksek mekteplerde profesörlük etmiş,

D) Müsteşarlıklarda veya valiliklerde bulunmuş,

E) Temyiz Mahkemesi Reis ve âzalarında bulunmuş, yahut bu memuriyetlere kanunen istihkak kazanmış,

F) Merkez daireleri umum müdürlüklerinde veya o derecedeki memuriyetlerde yahut 3656 sayılı Kanuna göre üçüncü derece maaşını müktesep hak olarak almış veya buldukları maaş derecesi müktesep hak değilse en çok üçte ikisi, hâkimlik veya avukatlıkta geçmiş olmak üzere 15 seneden fazla (Vekâlet) hukuk müşavirliklerinde, Hazine müşavir avukat veya birinci sınıf muhakemat müdürlüklerinde hizmet etmiş,

G) Şûrayı Devlette Başmuavinlik, 1 ncü sınıf muavinlikle bu derecelerdeki kanun sözcülüğünde en az 3 sene bulunup 3 ncü derece maaşını müktesep hak olarak almış,

İlim, ihtisas ve tecrübeleriyle temayüz etmiş zevat arasından Büyük Millet Meclisince seçilir.

Hü.

Madde 4. — Şûrayı Devlet âzası arasından reisin intihabedeceği bir zat umumi kâtiplik vazifesini görür.

Umumi Kâtip, reisin tevdi edeceği idare ve yazı işlerine bakar.

Umumi Kâtip, dâva daireleri ile dâva daireleri umumi heyetine iştirak edemez.

Madde 5. — Şûrayı Devlette bakılacak dâvalar hakkında hukuk bakımından işin durumunu belirtmekle vazifeli bir Başkanun Sözcüsü ile kadroda gösterilen sayıda kanun sözcüsü bulunur. Kanun sözcüleri, muavinlerde aranılan evsafi haiz olmak üzere Şûrayı Devlet Birinci Reisinin teklifi, Başvekilin kararı ve Reiseumhurun tasdiki ile tâyin olunur. Kanun sözcüleri, düşüncelerini bildirmekle tamamen serbesttirler. Dâva dosyaları kendilerine Başkanun Sözcüsü tarafından dağıtılır.

Madde 7. — Şûrayı Devlette, Birinci Reis tarafından intihabedilecek bir daire reisi ile bir âzadan ve Umumi Kâtipten meydana gelen bir İdare Komisyonu kurulur.

Komisyonla daire reisi, reislik eder ve komisyon tam sayı ile toplanır ve ekseriyetle karar verir.

Başmuavin ile muavinler ve kanun sözcüleri idare komisyonu tarafından intihabedilir.

İdare Komisyonu, bütün memurlar hakkında disiplin cezası tertibeder ve Birinci Reisin hâvale ettiği işler hakkında mütalâasını bildirir.

İdare Komisyonu reis ve âzasının eksik olması halinde Birinci Reis tarafından intihabedilecek başka bir daire reisi ve âzası ile eksik tamamlanır.

İdare Komisyonunun disiplin cezalarına dair verdiği karar aleyhine ilgililer tarafından tebliğ tarihinden başlayarak yedi gün içinde itiraz olunabilir.

Bu itirazlar Birinci Reisin Reisliği altında idare komisyonuna iştirak etmemiş olan diğer Daire Reislerinden müteşekkil Divanda incelenerek karara bağlanır. Karar nısbı beştir.

Reisler Divanın kararları katî olup buna karşı idari dâva açılmaz.

Madde 12. — Şûrayı Devletin idari işlere ait vazifeleri Birinci, İkinci, Üçüncü ve Doku-zuncu dairelerde görülür.

Muvakkat E.

Madde 4. — Lâyihanın 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Lâyihanın 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 7. — Şûrayı Devlette, Birinci Reis tarafından intihabedilecek bir daire reisi ile bir âzadan ve Umumi Kâtipten müteşekkil İdare Komisyonu kurulur.

Komisyonla daire reisi, reislik eder ve komisyon tam sayıyla toplanır ve ekseriyetle karar verir.

Başmuavin ile muavinler ve kanun sözcüleri idare komisyonu tarafından intihabedilir.

İdare Komisyonu, bütün memurlar hakkında disiplin cezası tertibeder ve Birinci Reisin hâvale ettiği işler hakkında mütalâasını bildirir.

İdare Komisyonu reis ve âzasının eksik olması halinde Birinci Reis tarafından intihabedilecek başka bir daire reisi ve âzası ile eksik tamamlanır.

İdare Komisyonunun disiplin cezalarına dair verdiği karar aleyhine ilgililer tarafından tebliğ tarihinden başlayarak yedi gün içinde itiraz olunabilir.

Bu itirazlar Birinci Reisin Reisliği altında idare komisyonuna iştirak etmemiş olan diğer daire reislerinden müteşekkil Divanda incelenerek karara bağlanır. Karar nısbı beştir.

Reisler Divanın kararları katî olup buna karşı idari dâva açılmaz.

Madde 12. — Lâyihanın 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Madde 13. — Birinci Daire :

A) Hükümet tarafından ihzar ve tevdi edilen kanun lâyhalarını,

B) Teşkilâtı Esasiye Kanununun 52 nci maddesinde yazılı nizamname lâyhalarını ve tefsirlerini,

C) İdari makamlar arasında vazife ve salâhiyetten doğan ihtilâfları,
Karara bağlar.

Madde 14. — İkinci Daire :

A) Dahiliye Vekâleti ile ilgili işleri,

B) İller İdaresi ve İdarei Umumiyei Vilâyat kanunları gereğince doğrudan doğruya veya itiraz yoluyla Şûrayı Devlete verilecek işleri,

C) Birinci derecede disiplin cezası verilmesi Şûrayı Devlete ait işleri,

D) Memurların muhakemesi ile ilgili kanunlar hükümlerine göre Şûrayı Devlete gelecek işleri,
Karara bağlar.

Madde 15. — Üçüncü Daire :

A) Nafia imtiyazları ile madenlerin imtiyaza bağlanması ve meden imtiyazlarının bozulması işlerini,

B) Miktarı on bin lirayı geçen dâvalardan ve icra işlerinden ve aleyhte neticelenen dâvaların daha yüksek bir derecede bakılmasını istemekten vazgeçilmesi, hukuk işlerine ilişkin anlaşmazlıkların sulh yoluyla çözülmesi ve anlaşmalarla mukavele değişiklikleri hakkındaki teklifleri ve diğer hususlara mütalâa kanuni mütalâa taleplerini;

C) Şûrayı Devletten istişari mahiyette tetkik edilmek ve mütalâa beyan olunmak üzere Başvekâletten gönderilecek veya havale edilecek işleri;

D) 6830 sayılı Kanunun 30 ncu maddesi ile verilen vazifeyi karara bağlar.

Madde 16. — Dokuzuncu Daire :

A) Belediye Kanunu ile Şûrayı Devlete verilip idari dâvaya mevzu olmıyan işleri,

B) 6761 numaralı Toplantılar ve gösteri yürüyüşleri Kanunu gereğince Şûrayı Devlete gelen cemiyet nizamname ve sözleşmeleriyle tadillerin tetkik ve tasdikı işlerini,

Muvakkat E.

Madde 13. — Lâyiha'nın 13 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 14. — Lâyiha'nın 14 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 15. — Üçüncü Daire :

A) Nafia imtiyazları ile madenlerin imtiyaza bağlanması ve maden imtiyazlarının bozulması işlerini,

B) Miktarı on bin lirayı geçen dâvalardan ve icra işlerinden ve aleyhte neticelenen dâvaların daha yüksek bir derecede bakılmasını istemekten vazgeçilmesi, hukuk işlerine ilişkin anlaşmazlıkların sulh yoluyla çözülmesi ve anlaşmalarla mukavele değişiklikleri hakkındaki teklifleri ve diğer hususlara mütalâa kanuni mütalâa taleplerini;

C) Şûrayı Devletten istişari mahiyette tetkik edilmek ve mütalâa beyan olunmak üzere Başvekâletten gönderilecek veya havale edilecek işleri;

D) 6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile verilen vazifeyi karara bağlar.

Madde 16. — Lâyiha'nın 16 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

C) Cemiyetlerin, umumi menfaatlere hadim cemiyetlerden sayılması için Hükümetçe yapılacak teklifleri,

D) Diğer dairelerin vazifeleri dışında kalan işleri karara bağlar.

Madde 17. — Şûrayı Devlet idari dairelerinin içtima ve müzakere nisabı beştir. Noksan vukuunda diğer idari dairelerden alınacak âza ile bu noksan tamamlanır.

İdari dairelerin işlerinde birbirine nazaran nispetsizlik görülürse birinci reis, dairelerden her hangi birine ait bir kısım işleri diğer dairelere verebilir.

Madde 19 — Umumi heyet :

A) İmtiyaz mukavele ve şartnamelerini,

B) Teşkilâtı Esasiye Kanununun 52 nci maddesinde yazılı nizamname lâyhalarını ve tefsirlerini,

C) Özel kanunlarında Şûrayı Devlet Umumi Heyetinde görüşüleceği yazılı olan işleri,

D) Yukarıda yazılı işlerden başka idari dairelerden çıkan kararlardan Şûrayı Devlet Birinci Reisinin havale edeceği işleri,

Karara bağlar.

İdari dairelerin birinden çıkıp Umumi Heyetçe karara bağlanmamış işler ilgili vekâletin isteği üzerine de Umumi Heyetçe incelenerek karara bağlanır.

Madde 20. — Umumi Heyet Şûrayı Devlet Reisinin reisliği altında toplanır. Reis bulunmadığı takdirde daire reislerinin reisliğe intihabedilmeleri itibariyle kıdemlisi reise vekâlet eder.

Umumi Heyette içtima nisabı, Şûrayı Devlet daire reis ve âzaları ile Umumi Kâtip sayısı yekûnunun yarısından bir fazladır.

Kararlar toplantıda bulunanların ekseriyesiyle verilir, reylerde müsavat halinde Reisin bulunduğu tarafın reyi tercih olunur.

İkinci dairece Memurin Muhakematı Kanununa tevfikân birinci derecede ittihaz olunan kararların re'sen veya itiraz üzerine tetkiki, diğer idari dairelerin reis ve âzalarından terekübeden Hususi Heyete aittir.

Hususi Heyet, bu heyete dâhil olan daire reislerinden kıdemli olanının reisliği altında toplanır.

Muvakkat E.

Madde 17. — Lâyihanın 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 19. — Lâyihanın 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 20. — Lâyihanın 20 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

İçtima nisabı on birden az olamaz ve kararlar göklükla verilir.

Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu tarafın reyi tercih olunur.

Memurin muhakematına ait işler görüşülürken, önce bu işler hakkında rey vermiş olanlar Hususi Heyette bulunamazlar.

Madde 21. — Kanuni veya istişari mütalâasını bildirmek üzere Şûrayı Devlete gönderilen işlerden idari dâvaya mevzu olabileceklerin tetkik ve karara bağlanmasında, mevzu bakımından vazifeli dâva dairesi reis ve âzaları bulunamazlar.

Madde 22. — İdari dâvalara dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dâva daireleri ile Dâva Daireleri Umumi Heyetince bakılır. Bu daireler ve Dâva Daireleri Umumi Heyeti bağımsız mahkeme sıfat ve salâhiyetine sahiptir.

Dava dairelerinin toplantı ve müzakere nisabı beştir. Yeter sayıda âza bulunmaz ise eksik, onuncu maddeye göre tamamlanır.

Madde 25. — Dava dairelerinin vazifeleri aşağıda gösterilmiştir.

A) Mahiyeti bakımından Hazineye ait (Gümrük ve Muamele, Hayvanlar ve Veraset vergileriyle, orman hasılatı) «resmi hariç» her türlü vergi, resim ve tekliflere ait kanun ve nizamnamelerin tatbikinden doğan dâvalar Dördüncü Dairede;

B) Memurlara ait kanunlarla maaş, teadül, emeklilik ve harcetrah kanunları hükümlerinin tatbikinden doğan dâvalar Beşinci Dairede;

C) İmar, istinlâk, yıkma ve bunlara müteferri dâvalarla hususi idareler ve belediyeler aleyhinde ağıb yedinci dairenin vazifesi dışında kalan diğer dâvalar, vakıf ve öğrenci işleri dâvaları Altıncı Dairede;

D) Bina ve Arazi vergileriyle vilâyet hususi idarelerinin diğer vergi ve resimlerinden ve Belediye gelirleri Kanunundan doğan ihtilâflar, Gümrük ve Gider vergileriyle ithale terettüb eden diğer bütün vergi ve resimleri, Hayvanlar, Veraset ve İntikal, orman hasılât resminden ve Âmme alacakları Kanunu tatbikatından doğan ihtilâfları, vergi ihbariyesi sebebiyle açılan ikramiye dâvaları Yedinci Dairede;

Muvakkat E.

Madde 21. — Lâyihanın 21 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 22. — Lâyihanın 22 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 25. — Lâyihanın 25 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Muvakkat E.

E) Sınır ihtilâfları, iskân ve toprak işleri, maden, taş ocağı ve ihtilâfları, İş Kanunu ihtilâfları, askerlerin (harcırah ve emeklilik işleri hariç) zatişlerine ait ihtilâflar ile Askerlik mükellefiyeti ve Avukatlık kanunları, Ticaret ve Sanayi Odalarını ilgilendiren dâvalar ve diğer dâva dairelerinin vazifeleri dışında kalan bütün idari dâvalar Sekizinci Dairede görülür.

Ancak dâva daireleri arasındaki işlerde nispetisizlik görülürse Birinci Reis bir dâva dairesine ait işlerin bir kısmını diğer dâva dairelerine verebilir.

Dâva dairelerindeki işlerin çoğalması takdirinde Birinci Reis bu dairelerin işlerinin bir kısmını rüyet etmek üzere idari dairelerden her hangi birini veya birkaçını bu vazife ile tanzif edebileceği gibi lüzumu halinde mürettep bir dâva dairesi de teşkil edebilir. Bu takdirde bu Mürettep Dairenin kıdemli âzası reislik vazifesini görür.

Dâvaları rüyet salâhiyeti verilen idari daire ile Mürettep Dairenin çalışmalarına katılacak âzanın onuncu maddenin son fıkrasında yazılı tahsil şartlarını haiz bulunması lâzımdır.

Madde 26. — Dâva Daireleri Umumi Heyeti, Şûrayı Devlet Birinci Reisinin Reisliği altında dâva daireleri reisleriyle âzalarından kurulur.

Dâva Daireleri Umumi Heyetinin içtima nisabı on birdir. İçtimada bulunanlar çift sayıda iseler âzadan en kıdemsizi toplantıya katılamaz. Kararlar ekseriyetle verilir.

Birinci Reis içtimada bulunmadığı zaman dâva daireleri reislerinden reisliğe intihap bakımından kıdemlisi Umumi Heyete reislik eder.

Heyetteki noksan, reislik yapan tarafından dâva daireleri âzalarından tamamlanır.

Madde 29. — Dâva dairelerinin veya Dâva Daireleri Umumi Heyetinin aynı mahiyetteki işlerle ilgili kendi kararları arasında veya bu dairelerle umumi heyetçe verilen kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli bulunduğu takdirde Şûrayı Devlet Birinci Reisinin talebi veya dâva dairelerinin kararı veya Başkanun Sözcüsünün istemi üzerine iş dâva daireleri tam sayısından teşekkül eden Tevhidi İctihat Umumi Heyetinde tetkik edilir. Tevhidi

Madde 26. — Lâyihanın 26 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 29. — Dâva Dairelerinin veya Dâva Daireleri Umumi Heyetinin aynı mahiyetteki işlerle ilgili kendi kararları arasında veya bu dairelerle Umumi Heyetçe verilen kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli bulunduğu takdirde Şûrayı Devlet Birinci Reisinin talebi veya dâva dairelerinin kararı veya Başkanun Sözcüsünün talebi üzerine iş dâva daireleri tam sayısından teşekkül eden Tevhidi İctihat Umumi Heyetinde tetkik edilir. Tevhidi

Hü.

İçtihat Umumi. Heyetinin içtima ve müzakere nisabı yirmi beştir. Âza noksanı, kanunun 10 neu maddesi hükmü göz önünde tutularak diğer dairelerden alınmak suretiyle tamamlanır. Tevhidi İçtihat Umumi Heyeti, Birinci Reisin reisliğinde içtima eder. Bu takdirde en kıdemsiz âza Tevhidi İçtihat Umumi Heyetine iştirak etmez. Birinci Reisin bulunmadığı hallerde 26 ncı madde hükümleri tatbik olunur. İçtihadın birleştirilmesi işlerinde karar, üçte iki çoklukla karar verilir. Birinci toplantıda bu nisabolmazsa ikinci toplantıda mutlak ekseriyetle karar verilir.

Bundan sonra çıkacak mümasil işlerde bu karara uyulmak mecburidir.

Madde 43 — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Umumi Heyetinde tetkikat evrak üzerinde yapılır. Ancak iptal dâvaları ile miktarı iki bin lirayı aşan vergi, resim ve tazminat dâvalarında iki taraftan birinin yahut kanun sözcüsünün talebi üzerine duruşma yapılır. dâva daireleri veya Dâva Daireleri Umumi Heyeti yukarıdaki kayıtlı bağı olmaksızın açıklamaları dinlemek üzere iki tarafı kendiliğinden de davet edebilir.

Duruşma günü, tebliğ olunacak davetiye ile taraflara bildirilir. Duruşma açık yapılır. Duruşmada taraflar lâyhalarında ileri sürdükleri sebep ve delilleri izah ve münakaşa ederler.

Yeni delil serd edilmez.

Duruşmalı işlerde taraflardan hiçbiri gelmezse tetkikat evrak üzerinde yapılır. Tarafların yalnız birisi gelirse onun vereceği izahatın dinlenmesiyle iktifa edilir.

Duruşmada kanun sözcüsünün huzuru şarttır.

Tarafların izahatı dinlendikten sonra Kanun Sözcüsü mütalâasını beyan eder.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 149 neu maddesinde zikredilen ahvalde duruşmanın gizli olarak icrasına karar verilebilir.

Madde 57. — Şûrayı Devlet daireleri, her yıl Temmuzun 20 sinden Eylülün 5 ine kadar çalışmaya ara verir.

Bu müddet içinde 30 ve 31 ncı maddelerde yazılı makamlara verilen dâva arzuahalleri kabul edilerek kayıt defterlerine geçirilir.

Hükümetçe verilecek acele işlerle memurin

Muvakkat E.

İçtihat Umumi Heyetinin içtima ve müzakere nisabı yirmi beştir. Âza noksanı, kanunun 10 neu maddesi hükmü göz önünde tutularak diğer dairelerden alınmak suretiyle tamamlanır. Tevhidi İçtihat Umumi Heyeti, Birinci Reisin Reisliğinde içtima eder. Bu takdirde en kıdemsiz âza Tevhidi İçtihat Umumi Heyetine iştirak etmez, Birinci Reisin bulunmadığı hallerde 26 ncı madde hükümleri tatbik olunur. İçtihadın birleştirilmesi işlerinde üçte iki çoklukla karar verilir. Birinci toplantıda bu nisabolmazsa ikinci toplantıda mutlak ekseriyetle karar verilir.

Bundan sonra çıkacak mümasil işlerde bu karara uyulmak mecburidir.

Madde 43. — Dâva daireleri ile dâva daireleri umumi heyetinde tetkikat evrak üzerinde yapılır. Ancak, iptal dâvaları ile miktarı iki bin lirayı aşan vergi, resim ve tazminat dâvalarında iki taraftan birinin yahut kanun sözcüsünün talebi üzerine duruşma yapılır. Dâva daireleri veya dâva daireleri umumi heyeti yukarıdaki kayıtlı bağı olmaksızın açıklamaları dinlemek üzere iki tarafı kendiliğinden de davet edebilir.

Duruşma günü, tebliğ olunacak davetiye ile taraflara bildirilir. Duruşma açık yapılır. Duruşmada taraflar lâyhalarında ileri sürdükleri sebep ve delilleri izah ve münakaşa ederler.

Yeni delil serd edilmez.

Duruşmalı işlerde taraflardan hiçbiri gelmezse tetkikat evrak üzerinde yapılır. Tarafların yalnız birisi gelirse onun vereceği izahatın dinlenmesiyle iktifa edilir.

Duruşmada kanun sözcüsünün huzuru şarttır.

Tarafların izahatı dinlendikten sonra kanun sözcüsü mütalâasını beyan eder.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda zikredilen ahvalde duruşmanın gizli olarak icrasına karar verilebilir.

Madde 57. — Lâyihanın 57 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Muvakkat E.

muhakematına ait mevkuflu işlere ve ieranın durdurulması taleplerine bakmak ve karar vermek üzere bir daire reisi ile biri yedek olmak üzere beş âzadan mürekkep bir Devlet Şûrası dairesi ile lüzumu kadar kanun sözcüsü ve muavin çalışmaya devam eder.

Bu dairenin reisi ile âzaları, idari ve dâva dairelerinin âzaları arasından karma olarak münavebe suretiyle Birinci Reis tarafından seçilir.

Şûrayı Devlet Reis ve âzaları ile Başkanun Sözcüsü ve kanun sözcülerinden, başmuavin ve muavinlerden başka memurlar çalışmaya ara veremezler.

Kanunda tâyin edilen müddetlerin bitmesi bu ara verme zamanına tesadüf ederse bu müddetler ayrıca bir karar vermeye lüzum kalmaksızın ara vermenin sona erdiği günden başlayarak yedi gün uzatılmış sayılır.

Madde 59. — 3656 sayılı Kanuna bağlı Şûrayı Devlete ait kadro cetvelinin yerine 4904 sayılı Kanunla ikame edilen cetveldeki kadrolara bu kanuna bağlı 1 sayılı cetvelde gösterilen memuriyetler eklenmiş ve mezkûr kadrolardan 2 sayılı cetvelde yazılı memuriyetler çıkarılmış ve 3 sayılı cetvelde yazılı kadrolar L cetveline alınmıştır.

MADDE 2. — 3546 sayılı Şûrayı Devlet Kanununa aşağıda yazılı madde eklenmiştir:

EK MADDE : Şûrayı Devlete verilen dâva arzuhallerinin tebliğ işlerini yapmak ve bu arzuhalleri tebliğata tâbi tutulmadan evvel tetkik etmek üzere bir başmuavinin reisliği altında lüzumu kadar muavin ve memurdan mürekkep bir (Tetkik ve Tebliğ Heyeti) teşkil olunur. Bu heyetin kimlerden terekkübedeceği, Birinci Reis tarafından belirtilir. Heyet dâva arzuhallerini, aşağıda yazılı noktalardan sırası ile tetkik eder.

1. Ehliyet,
2. Vazife,
3. Mercî tecavüzü,
4. Ayrı ayrı karar ve muameleler aleyhine bir arzuhal ile dâvanın açılmış olup olmadığı veya arzuhalin kanuni şartlara uygun bulunup bulunmadığı,
5. Husumet,
6. Müddet müruru,

Madde 59. — Lâyihanın 59 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Lâyihanın 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

EK MADDE — Lâyihanın ek maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Muvakkat E.

Heyet tarafından dâva arzuhallerinde bu noktalardan kanuna aykırılık görülürse keyfiyet bir raporla aidolduğu dâva dairesine veya Dâva Daireleri Umumi Heyetine gönderilir. 4 numaralı bentte yazılı hususlardan dolayı arzual reddolunursa dâvacı bu ret kararının tebliği tarihinden itibaren bu arzualini 10 gün içinde düzelterek yenilemediği takdirde, dâva açılmamış sayılır. Arzualin kanuni şartlara uygun bulunmaması yüzünden reddi halinde yeni arzual harca tâbi tutulmaz.

Merci təcavüz edilerek Şûrayı Devlete dâva açılmış bulunduğu takdirde, dâva evrakı, alâkalı mercie tevdi olunur; bu takdirde Şûrayı Devlete müracaat tarihi, alâkalı mercilere müracaat tarihi olarak kabul edilir.

MADDE 3. — Şûrayı Devlet Kanununun 28 nci maddesi meriyetten kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE — Yeni Daireler kuruluncaya kadar, eski Dairelerin (ve Umumi Heyetlerin) vazifeleri devam eder.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 5. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

9. I. 1959

Başvekil <i>A. Menderes</i>	Devlet Vekili
Devlet Vekili <i>A. Aker</i>	Devlet Vekili ve Münakalât V. V. <i>M. Kurbanoğlu</i>
Devlet Vekili ve Çalışma V. V. <i>H. Şaman</i>	Adliye Vekili <i>E. Budakoğlu</i>
Millî Müdafaa Vekili <i>E. Menderes</i>	Dahiliye Vekili <i>N. Gedik</i>
Hariciye Vekili <i>F. R. Zorlu</i>	Maliye Vekili <i>H. Polatkan</i>

MADDE 3. — Lâyihanın 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — Lâyihanın muvakkat maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Lâyihanın 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Lâyihanın 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Maarif Vekili <i>C. Yardımcı</i>	Nafia Vekili <i>T. İleri</i>
Ticaret Vekili <i>H. Erkmen</i>	Sih. ve İç. Mua. Vekili <i>Dr. L. Kırdar</i>
Güm. ve İnh. Vekili <i>H. Hüsmen</i>	Ziraat Vekili <i>N. Ökmen</i>
Münakalât Vekili	Çalışma Vekili
Sanayi Vekili	Bas. - Yay. ve Turz Vekili <i>S. Somuncuoğlu</i>
İmar ve İskân Vekili <i>M. Berk</i>	Koordinasyon Vekili ve Sanayi V. V. <i>S. Ataman</i>

Hükümetin teklifine bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maas
2	Daire reisi	3	125
3	Áza	16	100
4	Kanun sözcüsü	2	90
5	» »	2	80
6	» »	5	70
4	Başmuavin	5	90
5	1 nci sınıf muavin	3	80
6	2 nci » »	5	70
7	3 ncü » »	5	60
8	4 ncü » »	6	50
9	5 nci » »	9	40
10	6 ncı » »	9	35
6	Sicil ve levazım müdürü	1	70
8	Sicil şefi	1	50
8	Levazım şefi	1	50
9	Ayniyat muhasibi	1	40
9	Mutemet ve mubayaa memuru	1	40
10	Ambar memuru	1	35
8	Kütüphane memuru	1	50
7	Daire tabibi	1	60
6	Evrak müdürü	1	70
8	Evrak şefi	1	50
11	2 nci mümeyyiz	1	30
9	Harc memuru	1	40
11	Müracaat memuru	2	30
12	Mahzen memuru	2	25
8	Yazı işleri şefi	1	50
12	Tebliğ memuru	1	25
9	Başkâtip	9	40
10	Zabıt kâtibi	5	35
11	1 nci sınıf kâtip	15	30
12	2 nci » »	10	25
13	Mübaşir	2	20

[2] SAYILI CETVEL

9	Sicil şefi	1	40
9	Ayniyat muhasebe mutemedi	1	40
9	Kütüphane memuru	1	40
6	Sicil ve evrak müdürü	1	70
8	Yazı işleri kalemi şefi	1	50
9	Yazı işleri şefi	1	40

Muvakkat Encümenin tadiline bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maas
2	Daire reisi	3	1 750
3	Áza	16	1 500
4	Kanun sözcüsü	2	1 250
5	» »	2	1 100
6	» »	5	950
4	Başmuavin	5	1 250
5	1 nci sınıf muavin	3	1 100
6	2 nci » »	5	950
7	3 ncü » »	5	800
8	4 ncü » »	6	700
9	5 nci » »	9	600
10	6 ncı » »	9	500
6	Sicil ve levazım müdürü	1	950
8	Sicil şefi	1	700
8	Levazım şefi	1	700
9	Ayniyat muhasibi	1	600
9	Mutemet ve mubayaa memuru	1	600
10	Ambar memuru	1	500
8	Kütüphane memuru	1	700
7	Daire tabibi	1	800
6	Evrak müdürü	1	950
8	Evrak şefi	1	700
11	2 nci mümeyyiz	1	450
9	Harc memuru	1	600
11	Müracaat memuru	2	450
12	Hahzen memuru	2	400
8	Yazı işleri şefi	1	700
12	Tebliğ memuru	1	400
9	Başkâtip	9	600
10	Zabıt kâtibi	5	500
11	1 nci sınıf kâtip	15	450
12	2 nci » »	10	400
13	Mübaşir	2	350

[2] SAYILI CETVEL

9	Sicil şefi	1	600
9	Ayniyat muhasebe mutemedi	1	600
9	Kütüphane memuru	1	600
6	Sicil ve evrak müdürü	1	950
8	Yazı işleri kalemi şefi	1	700
9	Yazı işleri şefi	1	600

Hü.

[3] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maas
3	Äza	4	100
4	Kanun sözcüsü	1	90
5	» »	1	80
6	» »	4	70
4	Başmuavin	2	90
6	İkinci sınıf muavin	2	70
7	3. sınıf muavin	2	60
8	4. » »	3	50
9	5. » »	6	40
10	6. » »	6	35
7	Daire tabibi	1	60
11	1 nci sınıf kâtip	6	30
12	2 nci » »	4	25

Muvakkat E.

[3] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maas
4	Kanun sözcüsü	1	1 250
5	» »	1	1 100
6	» »	4	950
4	Başmuavin	2	1 250
6	2 nci sınıf muavin	2	950
7	3 ncü » »	2	800
8	4 ncü » »	3	700
9	5 nci » »	6	600
10	6 nci » »	6	500
11	1 nci sınıf kâtip	6	450
12	2 nci » »	4	400